

ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ

ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਲੁਧਿਆਣਾ

ਸੁਪਰ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ ਵਾਲੀ ਕੰਬਾਈਨ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਬਿਜਾਈ ਅਤੇ ਉੱਗੀ ਹੋਈ ਕਣਕ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਸਟਰਾਅ ਕਟਰ ਕਮ ਸਪਰੈਡਰ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਵਾਲੇ ਪਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਬਿਜਾਈ ਅਤੇ ਉੱਗੀ ਹੋਈ ਕਣਕ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ

ਚੌਪਰ/ਮੱਲਚਰ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਦਾ ਕੁਤਰਾ ਕਰਕੇ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਵੱਤਰ ਆਉਣ ਤੇ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਸੰਬੰਧੀ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ

ਸੰਕਲਨ ਅਤੇ ਲੇਖਨ
ਡਾ. ਮਹੇਸ਼ ਨਾਰੰਗ
ਡਾ. ਸਿਮਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ
ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਲੁਧਿਆਣਾ

ਬੁਲੇਟਿਨ ਨੰ. ਪੀ.ਏ.ਯੂ./2020/ਐੱਫ/768/ਪੰਜਾਬੀ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : 2020 (1000 ਕਾਪੀਆਂ)

ਯੋਗਦਾਨ

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਡੋਗਰਾ,
ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਰਾਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ, ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ

ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼

ਡਾ. ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ
ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਮੁੱਖ ਸਰਪ੍ਰਸਤ

ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਵਾਇਸ ਚਾਂਸਲਰ,
ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਛਾਪਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਸੰਚਾਰ) ਨੇ
ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਲਈ ਛਪਵਾਇਆ ਤੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ।

adcomm@pau.edu

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ

ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਪਸਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਪਸਾਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾੜਣ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਜੀਵਾਣੂਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਝੋਨੇ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ 25 ਫੀਸਦੀ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ, 50 ਫੀਸਦੀ ਗੰਧਕ ਅਤੇ 75 ਫੀਸਦੀ ਪੋਟਾਸ਼ ਪਰਾਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਫੇਫੜਿਆਂ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਾਲੀ ਸੜਨ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਧੂੰਆਂ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਸਤਹ ਉੱਪਰ ਮਲਚ ਰੱਖਣ ਲਈ (ਸੁਪਰ ਐੱਸ ਐੱਮ ਐੱਸ ਕੰਬਾਈਨ, ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ) ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਵਾਹੁਣ ਲਈ (ਚੌਪਰ, ਰੋਟਾਵੇਟਰ, ਐੱਮ ਬੀ ਪਲਾਓ) ਅਤੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ (ਗੱਠਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੋਲਰ) ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਹੱਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਹਰ ਹੀਲੇ ਨਾਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਤੋਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਰੋਕੀਏ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਕਰੀਏ।

ਡਾ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲ
ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪਰਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ

ਮੁੱਖ ਬੰਦ

ਝੋਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫ਼ਸਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਹੈ। ਕੰਬਾਈਨ ਹਾਰਵੈਸਟਰ ਨਾਲ ਕਟਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਣਕ ਦੇ ਨਾੜ ਤੋਂ ਤੂੜੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰੀਪਰ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਕਣਕ ਦੇ ਨਾੜ ਦੀ ਤੂੜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦੁਧਾਰੂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਲਈ ਵਰਤ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ 90 ਫੀਸਦੀ ਝੋਨੇ ਦੀ ਕਟਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕੰਬਾਈਨ ਹਾਰਵੈਸਟਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਟਾਈ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਫ਼ਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਚਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤੇ ਕਿਸਾਨ ਸੌਖਾ ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਅੱਗ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਜੈਵਿਕ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ, ਪੌਦੇ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜੇ ਵੀ ਅੱਗ ਦੀ ਭੇਂਟ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਗੈਸਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ, ਕਾਰਬਨ ਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ, ਮੀਥੇਨ ਆਦਿ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਕਸਿਤ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਨੂੰ ਸਮੇਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਈ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਜੇ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਸਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ, ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ, ਪਰਾਲੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚੂਹਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਪਰਾਲੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤਹਿਤ ਇਹ ਬੁਲੇਟਿਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਵਿਕਸਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਨੂੰ ਸਾਂਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਬੁਲੇਟਿਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਗੇ।

ਤਤਕਰਾ

ਸਵਾਲ	ਪੰਨਾ ਨੰ.
ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਦੇ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹਨ?	1
ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸਾੜੇ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਨੇ ਕੀ ਖੋਜਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ?	1
ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ?	2
ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ-2 ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?	3
ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?	3
ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਕੀ ਹੈ?	3
ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ ?	3
ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?	4
ਸਵਾਲ: ਸੁਪਰ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ (ਸਟਰਾਅ ਸੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ) ਕੀ ਹੈ ?	4
ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਦੀ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਮੇਂ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ?	5
ਸਵਾਲ: ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਕੀ ਹੈ?	5
ਸਵਾਲ: ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?	5
ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਬੀਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?	6
ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦਾ ਜੰਮ ਜਾਂ ਇਹ ਕਹੀਏ ਕਿ ਕਣਕ ਦੀ ਜਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਘਟਦੀ ਹੈ?	7
ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਕੀ ਹੈ?	7
ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਯੂਰੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?	8
ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਕੀ ਹੈ?	8
ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ?	9
ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?	9

ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਲਾਪਨ ਕਿਉਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ?	10
ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ?	10
ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ-2 ਕੀੜੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ?	11
ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਰੀਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ?	12
ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿੱਚ ਚੂਹਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ?	12
ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?	13
ਸਵਾਲ: ਚੌਪਰ ਮਸ਼ੀਨ ਕੀ ਹੈ?	14
ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ-2 ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?	14
ਸਵਾਲ: ਚੌਪਰ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?	15
ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?	15
ਸਵਾਲ: ਬੇਲਰ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?	16
ਸਵਾਲ: ਕੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਲੀ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ, ਚੌਪਰ/ਮਲਚਰ, ਉਲਟਾਵਾ ਹਲ, ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਆਦਿ ਸਾਰੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ?	16
ਸਵਾਲ: ਆਲੂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਪਰਾਲੀ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?	17
ਸਵਾਲ: ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?	17
ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਵਾਲਾ ਗੀਜ਼ਰ ਕੀ ਹੈ?	18
ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਬਾਇਓ ਗੈਸ ਪਲਾਂਟ ਕੀ ਹੈ?	19
ਸਵਾਲ: ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਛੇਤੀ ਕਿਵੇਂ ਗਲ ਸਕਦੀ ਹੈ?	19
ਸਵਾਲ: ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਸਤਾ ਹੈ?	20
ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਵੀ ਵਧ ਹਾਰਸਪਾਵਰ ਵਾਲਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਕੀ ਕਰਨ?	20
ਸਵਾਲ: ਕੀ ਪਰਾਲੀ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਿਤੀ ਉਪਦਾਨ/ਸਬਸਿਡੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?	20
ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਕਬਾ (ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ)	21

ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ

ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਦੇ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹਨ?

ਜਵਾਬ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ :

- ♦ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਨਾਲ ਖੇਤ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਲਈ ਚੰਗੇ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਜਲਣ ਨਾਲ ਜੋ ਗਰਮੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਭੂਮੀ ਵਿਚਲੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸੂਖਮ ਜੀਵ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਦੁਆਲੇ ਲੱਗੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ।
- ♦ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਨਾਲ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਝੋਨੇ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਅਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ, 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਗੰਧਕ ਅਤੇ 75 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੋਟਾਸ਼ ਪਰਾਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ♦ 10 ਕੁਇੰਟਲ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਨਾਲ 400 ਕਿਲੋ ਜੈਵਿਕ ਕਾਰਬਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 5.5 ਕਿਲੋ ਨਾਈਟਰੋਜਨ, 2.3 ਕਿਲੋ ਫਾਸਫੋਰਸ, 25 ਕਿਲੋ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਅਤੇ 1.2 ਕਿਲੋ ਗੰਧਕ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਤੱਤ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਢਾਹ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਇੱਕ ਟਨ (10 ਕੁਇੰਟਲ) ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਨਾਲ ਤਕਰਬੀਨ 1515 ਕਿਲੋ ਕਾਰਬਨਡਾਈਆਕਸਾਈਡ, 92 ਕਿਲੋ ਕਾਰਬਨਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ, 3.83 ਕਿਲੋ ਨਾਇਟ੍ਰਿਕ ਆਕਸਾਈਡ, 0.4 ਕਿਲੋ ਸਲਫਰ ਆਕਸਾਈਡ, 2.7 ਕਿਲੋ ਮੀਥੇਨ ਅਤੇ 15.7 ਕਿਲੋ ਆਰਗੈਨਿਕ ਕੰਪਾਊਂਡਸ ਆਦਿ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਵਿੱਚ 70% ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ, 7% ਕਾਰਬਨ ਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ, 0.66% ਮੀਥੇਨ ਅਤੇ 2.09% ਨਾਇਟ੍ਰਿਕ ਆਕਸਾਈਡ ਵਰਗੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਗੈਸਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਬਦਲਾਵ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।
- ♦ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਨਾਲ ਧੂੰਏਂ ਦਾ ਗੁਬਾਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸਾੜੇ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਨੇ ਕੀ ਖੋਜਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ?

ਜਵਾਬ: ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ :

- ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗ ਲਗਾਏ ਕਣਕ ਜਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਕਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ , ਮਲਚਰ, ਉਲਟਾਵਾਂ ਹਲ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਸੁਪਰ ਐੱਸ ਐੱਮ ਐੱਸ ਜੋ ਕੰਬਾਈਨ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਸ਼ੀਨ ਪਰਾਲੀ ਦਾ ਕੁਤਰਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕਸਾਰ ਖਿਲਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਵਢਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਸੌਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਚਾਹੇ ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਹੈਰੋ ਜਾਂ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
- ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਵੱਲੋਂ ਖੋਜੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਣਕ ਝੋਨੇ ਦਾ ਝਾੜ ਲਗਭਗ 10 ਫੀਸਦੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੀ ਆਰ 121, ਪੀ ਆਰ 126 ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰਾਲ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੇਤੀ ਪੱਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ: ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਬੀਜਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਵਿਚ ਵਾਹੁਣ ਨਾਲ ਜੈਵਿਕ ਮਾਦੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਜੈਵਿਕ ਮਾਦਾ ਘੱਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਦਰਮਿਆਨਾ ਜਾਂ ਦਰਮਿਆਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਖਮ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਇਜ਼ਾਫ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
- ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਦੀ ਹੈ।

- ♦ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਗਲਾਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਭੂਰਭਰੀ ਤੇ ਪੋਲੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਸਿਹਤ ਵੀ ਚੰਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਜੈਵਿਕ ਮਾਦੇ ਦੇ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਜੀਵਾਣੂਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਚੌਖਾ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧੀਆ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ-2 ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਜਵਾਬ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਦੋ ਮੁਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ :

- ♦ ਪਹਿਲਾ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ
- ♦ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

ਜਵਾਬ: ਝੋਨੇ ਦੇ ਵੱਢ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢੇ ਬਿਨ੍ਹਾ ਕਣਕ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

- ♦ ਦੂਜਾ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਉਲਟਾਵੇਂ ਹਲਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਕੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਵਹਾਈ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਝੋਨੇ ਦੇ ਵੱਢ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢੇ ਬਿਨ੍ਹਾ ਕਣਕ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਬਿਨਾਂ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- ♦ ਇਸ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਫਲੇਲ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਲੇਡ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਡਰਿੱਲ ਦੇ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਫਾਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਕੱਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਧੱਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਫਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਨਹੀਂ ਫਸਦੀ ਅਤੇ ਬੀਜ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੋਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ 45-50 ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਵਾਲੇ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀ ਹੈ । ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ 6-8 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਬਿਜਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ ?

ਜਵਾਬ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦੇ ਕਈ ਫਾਇਦੇ ਹਨ:

- ♦ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਨਦੀਨ ਵੀ 50 ਤੋਂ 60% ਘੱਟ ਉਗਦੇ ਹਨ।
- ♦ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਣੀ ਲਈ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,

ਕਿਉਂਕਿ, ਝੋਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤ ਦੇ ਵੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- ♦ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਮਲੜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਖਰਚਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 5-6 ਲਿਟਰ ਡੀਜ਼ਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ :

- ♦ ਕੰਬਾਈਨ ਹਾਰਵੈਸਟਰ ਨਾਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਵਾਢੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਰਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- ♦ ਇਸ ਲਈ ਝੋਨੇ ਦੀ ਵਾਢੀ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਕੰਬਾਈਨਾਂ ਨਾਲ ਕਰੋ ਜਿਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੁਪਰ ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਐੱਸ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ।
- ♦ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕੂਲਾ ਵੱਤਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
- ♦ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਇੰਜਨ ਨੂੰ 1800 ਤੋਂ 2000 ਚੱਕਰ ਉੱਪਰ ਸੈੱਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਰੋਟਰ ਦੇ ਚੱਕਰ 1200-1400 ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ।
- ♦ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀ.ਟੀ.ਓ. ਨੂੰ ਚਲਾਓ।
- ♦ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨੂੰ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਸਮੇਂ ਟੌਪ ਲਿੰਕ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਰੱਖੋ ਤਾਂ ਜੋ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਫਲੇਲ ਬਲੇਡ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਨਾ ਲੱਗਣ।
- ♦ ਬਿਜਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਫਾਲੋ ਟੇਡੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਲੇਲ ਬਲੇਡਾਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘਸੇ ਹੋਏ ਫਲੇਲ ਬਲੇਡਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲੋ। ਚੇਨਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਸ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਿੱਪਲਾਂ ਵਿਚ ਗਰੀਸ ਭਰੋ। ਬੀਜ ਅਤੇ ਖਾਦ ਬਕਸੇ ਨੂੰ ਬਿਜਾਈ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਸਾਫ ਕਰੋ।

ਸਵਾਲ: ਸੁਪਰ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ (ਸਟਰਾਅ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ) ਕੀ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ : ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖਿਲਾਰਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

- ♦ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਖਿਲਾਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਰਵਾਇਤੀ ਕੰਬਾਈਨ ਹਾਰਵੈਸਟਰ ਨਾਲ ਸੁਪਰ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ (ਸਟਰਾਅ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ) ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

- ♦ ਇਹ ਕੰਬਾਈਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਡਿੱਗਦੀ ਪਰਾਲੀ ਦਾ ਕੁਤਰਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕਸਾਰ ਖਿਲਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਇਸ ਨਾਲ ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਦੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਦੀ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਮੇਂ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ?

ਜਵਾਬ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਦੀ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਖੜੇ ਕਰਚੇ ਅਤੇ ਪਰਾਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਫਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੇ ਬੂਟੇ ਇੰਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇਕਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖਦਸ਼ਾ ਬਣਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

- ♦ ਇਸ ਖਦਸ਼ੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਵਾਇਤੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਹਲਕੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ।
- ♦ ਇਸ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਝੋਨੇ ਦੇ ਖੜੇ ਕਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਟਰ/ਰੀਪਰ (ਸਟੱਬਲ ਸ਼ੇਵਰ) ਜਾਂ ਸਟਰਾਅ ਕਟਰ ਕਮ ਸਪਰੈਡਰ ਚਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਰਵਾਇਤੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਵਿੱਚ ਹਰ ਦੋ ਫਾਲਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਬਾਅ ਲਈ ਪਹੀਏ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਪਹੀਏ ਦੋਨਾਂ ਫਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚਕਾਰ ਸੁੱਟੇ ਹੋਏ ਕੁਤਰੇ ਪਰਾਲ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਦਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੱਲਚ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਫਾਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਪਰਾਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਣਕ ਦਾ ਜੰਮ ਇੱਕਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਕੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਵਹਾਈ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਝੋਨੇ ਦੇ ਵੱਢ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਬਿਨ੍ਹਾ ਸਿੱਧੀ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਬਿਨਾ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ 'ਐੱਲ' ਜਾਂ 'ਜੇ' ਜਾਂ 'ਸੀ' ਟਾਈਪ ਦੇ ਬਲੇਡ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਗਰ ਫਾਲੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਅਤੇ ਫਾਲਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਰੋਲਰ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਡਿਸਕਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਰੋਲਰ 50-60 ਚੱਕਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ ਤੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਬਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਡਿਸਕ ਫਾਲੇ ਅੱਗੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਲਾਈਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਾਲੇ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਬੂਟ ਰਾਹੀਂ ਖਾਦ ਅਤੇ ਬੀਜ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ :

- ♦ ਪਰਾਲ ਬਿਮਾਰੀ ਅਤੇ ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜੇ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਗੇਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।
- ♦ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕੂਲਾ ਵੱਤਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਫਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਟਰੈਕਟਰ ਦੀ ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ।
- ♦ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਸਪੀਡ ਤੇ ਚਲਾਓ।
- ♦ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀ.ਟੀ.ਓ. ਨੂੰ ਚਲਾਓ।
- ♦ ਬਿਜਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌੜਾਂ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਫਾਲੇ, ਡਿਸਕਾਂ ਟੇਡੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਲੇਡਾਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘਸੇ ਹੋਏ ਬਲੇਡਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲੋ। ਚੇਨਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਸ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਿੱਪਲਾਂ ਵਿਚ ਗਰੀਸ ਭਰੋ। ਬੀਜ ਅਤੇ ਖਾਦ ਬਕਸੇ ਨੂੰ ਬਿਜਾਈ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਸਾਫ ਕਰੋ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਬੀਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ: ਜੇਕਰ ਆਮ ਡਰਿੱਲ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਲੱਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਈ 40 ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

- ♦ ਪਰ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦਾ ਚੰਗਾ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਕਣਕ ਦਾ 45-50 ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਉ।
- ♦ ਕਣਕ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਜ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ ਅਤੇ ਗਰੇਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ, ਝੁਰੜੇ ਅਤੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
- ♦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਤੇ ਸਿਉਂਕ, ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾਂਗਿਆਰੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਬੀਜ ਨੂੰ ਜੀਵਾਣੂ ਖਾਦ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਾ ਕੇ ਬੀਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਜ ਦੀ ਸੋਧ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਕਣਕ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ 1.5 ਇੰਚ ਤੋਂ 2.0 ਇੰਚ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਿਜਾਈ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ 2.0 ਇੰਚ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੀਜ ਦੀ ਉੱਗਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜੇਕਰ ਬੀਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ 40 ਕਿਲੋ ਦੀ ਬਿਜਾਏ 45 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਣਕ ਦਾ ਜੰਮ ਇੱਕਸਾਰ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਪਰਾਲੀ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਦੇ ਪਹੀਆਂ ਦੀ ਸਲਿੱਪ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦਾ ਜੰਮ ਜਾਂ ਇਹ ਕਹੀਏ ਕਿ ਕਣਕ ਦੀ ਜਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਘਟਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖੇਤ ਵਿਚ ਵੱਤਰ ਯਾਨੀ ਕਿ ਨਮੀ ਸਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਪਾਣੀ, ਝੋਨੇ ਦੀ ਕਟਾਈ ਤੋਂ, ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਭਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 15 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 10 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਓ। ਝੋਨੇ ਦੀ ਕਟਾਈ ਉਸ ਕੰਬਾਈਨ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੁਪਰ ਐੱਸ ਐੱਮ ਐੱਸ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਸੁਪਰ ਐੱਸ ਐੱਮ ਐੱਸ ਕੰਬਾਈਨ ਵਿਚੋਂ ਡਿਗਦੇ ਪਰਾਲ ਦਾ ਕੁਤਰਾ ਕਰਕੇ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਾਰ ਖਿਲਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ 4 ਤੋਂ 5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਯਾਨੀਕਿ 1.5 ਤੋਂ 2 ਇੰਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 40 ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਲਈ ਹਾਲਤਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਪਰਾਲੀ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਤਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਬੀਜ 5 ਤੋਂ 10 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਧ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਯਾਨੀਕਿ 45 ਤੋਂ 50 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ।

ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਕੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਚੰਗੇ ਝਾੜ ਲਈ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

- ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਦਰਵਾੜਾ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਬਹੁਤ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ। ਪਰ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਚੌਥੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿਸਮਾਂ ਪੱਕਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉੱਚੇ ਤਾਪਮਾਨ ਤੋਂ ਬਚੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਢੁੱਕਵੇਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਜਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ

ਪਛੇਤ, ਝਾੜ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 150 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ, ਪ੍ਰਤੀ ਹਫ਼ਤਾ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਯੂਰੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਨਹੀਂ ਜੀ, ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਲਈ ਆਮ ਕਣਕ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ :

- ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ 65 ਕਿਲੋ ਡੀ ਏ ਪੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾ ਦਿਓ।
- 40 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਏ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਟੇ ਨਾਲ ਪਾਓ।
- ਯੂਰੀਆ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਲਾ ਦਿਓ।
- ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਪਾਣੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ 35 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ 55 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਟੇ ਨਾਲ ਪਾਓ।
- ਕਲਰਾਠੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲੋਂ 25% ਵਧੇਰੇ ਯੂਰੀਆ ਪਾਓ।
- ਅੱਧ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਨਾਲੋਂ 25% ਯੂਰੀਆ ਘੱਟ ਪਾਓ।
- ਪਿਛੇਤੀ ਜਾੜ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਪਛੇਤੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ 2 ਤੋਂ 3% ਯੂਰੀਏ (2 ਤੋਂ 3 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ) ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫ਼ਸਲ ਤੇ ਦੋ ਪਾਸਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ ਅਤੇ 300 ਲਿਟਰ ਘੋਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋ।

ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਕੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਸਿਆੜਾਂ ਵਿੱਚਕਾਰ ਕੁਤਰਾ ਕੀਤੀ ਪਰਾਲੀ ਮਲਚ ਵਜੋਂ ਪਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

- ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ 65 ਕਿਲੋ ਡੀ ਏ ਪੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪੋਰ ਦਿਓ।
- 40 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਏ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਟੇ ਨਾਲ ਪਾਓ। ਯੂਰੀਆ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਲਾ ਦਿਓ।
- ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਪਾਣੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ 35 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ 55 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਟੇ ਨਾਲ ਪਾਓ।

- ♦ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪਹਿਲਾ ਜਾਂ ਦੂਜਾ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮੀਂਹ ਪੈ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾ (ਆਕਸੀਜਨ) ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਕਣਕਾਂ ਪੀਲੀਆਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਧੁੱਪਾਂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਫ਼ਸਲ ਪੀਲੇਪਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੁਸੀਂ 2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਯੂਰੀਏ ਦਾ ਖੜੀ ਫ਼ਸਲ ਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਨੂੰ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

- ♦ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਓਨੀ ਦੇਰ ਪਾਣੀ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਪਾਣੀ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਚਾਈ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਵੱਧ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਝੋਨੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਹੀ ਕਿਆਰੇ ਛੋਟੇ ਪਾਓ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰੀ ਸਿੰਚਾਈ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।
- ♦ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਤੇ ਦੇ ਕੁ ਕਰਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਗਲੇ ਕਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਮੋੜ ਦਿਉ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਿਆਰਾ ਵੱਧ ਭਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਆਰੇ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੂਜੇ ਕਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਮੋੜ ਦਿਉ।

ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਵਾਸ਼ਪੀਕਰਨ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਘੱਟ ਉੱਡਣ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਖੜਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ:

- ♦ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ।
- ♦ ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੀਂਹ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਪਾਣੀ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।
- ♦ ਇੱਕ ਏਕੜ ਵਿੱਚ 2 ਤੋਂ 3 ਕਿਆਰੇ ਪਾ ਕੇ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।
- ♦ ਜਦੋਂ ਕਿਆਰੇ 2-3 ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

- ♦ ਸਿੱਧੀ ਕੀਤੀ ਬਿਜਾਈ ਨਾਲ ਵੀ ਪਾਣੀ ਸਿਆੜਾਂ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਤੁਰਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ।

ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਲਾਪਨ ਕਿਉਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ: ਗੰਧਕ ਤੇ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਜੜ੍ਹ-ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਵਾਖੋਰੀ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾਲ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਪੀਲਾਪਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- ♦ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਕਣਕ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਭਾਰੀ ਬਰਸਾਤ ਕਰਕੇ ਫ਼ਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਪਈ ਪਰਾਲੀ ਹੇਠੋਂ ਦੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੜ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਪਰਾਲੀ ਪਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਾਸ਼ਪੀਕਰਨ ਵੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਜ਼ਿਆਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜੜ੍ਹ-ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਇਸ ਕਾਰਨ ਫ਼ਸਲ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਆਕਸੀਜਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫ਼ਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਵਾਧਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਇਸ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਿਆਰੇ ਛੋਟੇ ਪਾਈਏ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤਾ ਭਰਵਾਂ ਨਾ ਲਾਈਏ।
- ♦ ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਫ਼ਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਅਜਿਹੀ ਫ਼ਸਲ ਤੇ 2 ਤੋਂ 3 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਦੋ ਕੁ ਸਪਰੇਅਰਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੀਲਾਪਨ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ?

ਜਵਾਬ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਘੱਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸਾਲ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਬੀਜ ਕੇ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਾਫ਼ੀ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਸਲਯੁਭ ਕਾਰਨ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- ♦ ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰਾਮੈਕਸੋਨ ਅੱਧਾ ਲਿਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਨਦੀਨਨਾਸ਼ਕ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਇੱਕਸਾਰ ਸਪਰੇਅ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਦੀਨਨਾਸ਼ਕ 24-48 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਨਦੀਨ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਫਿਰ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਲਾਭ ਕਾਰਨ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 30-35 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਦੀਨਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਜੇਕਰ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਸਪਰੇਅ 45 ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਜੇ ਨਦੀਨਨਾਸ਼ਕ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਅਸਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਨਦੀਨਨਾਸ਼ਕ (ਜਿਵੇਂ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਸ਼ਗਨ-21-11 ਜਾਂ 240 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਏ ਸੀ ਐੱਮ-9) ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ♦ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਦੇ ਜੋ ਬੂਟੇ ਬਚ ਜਾਣ ਉਹ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁੱਟ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੇ ਕਿਹੜੇ-2 ਕੀੜੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ?

ਜਵਾਬ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਪਚਾਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੋ :

- ♦ ਪਿੱਛਲੀ ਝੋਨੇ/ਬਾਸਮਤੀ/ਮੱਕੀ ਆਦਿ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਉੱਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਸਤੰਬਰ-ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਉੱਪਰ ਹੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰੋ।
- ♦ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਹੋਈ ਕਣਕ ਦਾ ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਪਤੰਗਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਜਾਨਣ ਲਈ ਲਾਈਟ ਟਰੈਪ ਜਾਂ ਫਿਰੋਮੋਨ ਟਰੈਪਸ ਵਰਤੋ।
- ♦ ਮੱਕੜੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਕਰੋ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸੁੰਡੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ♦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ 400 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਏਕਾਲਕਸ 25 ਏ ਸੀ (ਕੁਇਨਲਫਾਸ) ਦਾ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

- ♦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪਾਣੀ ਲਾਓ।

ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀੜੇ -ਮਕੌੜੇ:

- ♦ **ਸੈਨਿਕ ਸੁੰਡੀ:** ਇਹ ਸੁੰਡੀ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਣਕ ਦੇ ਮੁੱਢਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਤਰੇੜਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ/ਸ਼ਾਮ ਜਾਂ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਹੀ ਹਮਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਮਲਾ ਬੂਟਿਆਂ ਹੇਠਾਂ ਪਈਆਂ ਹਰੀਆਂ/ਕਾਲੀਆਂ ਮੀਗਣਾਂ ਤੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ♦ **ਤਣੇ ਦੀ ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ:** ਇਸ ਦਾ ਹਮਲਾ 40-50 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੰਡੀਆਂ ਛੋਟੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਤਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਮਾਦਾ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੂਟੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਕੇ, ਅਖੀਰ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਵਾਲ : ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

- ♦ ਪਰ, ਕਣਕ ਨੂੰ ਬੀਜ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਹੀਂ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਰਵਾਇਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਣਕ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੀਜ ਦੀ ਸੋਧ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦਾ ਜੰਮ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।
- ♦ ਸਿੱਟਿਆਂ ਅਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾਂਗਿਆਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਬੀਜ ਨੂੰ 1 ਗ੍ਰਾਮ ਟੈਂਬੂਸੀਡ/ਐਕਸਜ਼ੋਲ/ਸੀਡੈਕਸ ਜਾਂ 3 ਗ੍ਰਾਮ ਵੀਟਾਵੈਕਸ ਪਾਵਰ ਜਾਂ 2 ਗ੍ਰਾਮ ਵੀਟਾਵੈਕਸ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕੇ ਬੀਜੋ।
- ♦ ਬੀਜ ਸੋਧਣ ਲਈ ਬੀਜ ਸੋਧਕ ਡਰੰਮ ਜਾਂ ਘੜੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।
- ♦ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਬੀਜ ਨੂੰ 1 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੀਜ ਲਓ।

ਸਵਾਲ : ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਚੂਹਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ?

ਜਵਾਬ: ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ/ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਵਿਛਾਈ ਝੋਨੇ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਚੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁੱਚਜੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚੂਹਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

- ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪੱਕੀਆਂ, ਉੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਚੌੜੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਵਿੱਚ ਚੂਹੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਚੌੜਾਈ ਘੱਟ ਰਖੋ।
- ਪਹਾਲੀ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰ ਵਿਛਾਉ ਅਤੇ ਨਦੀਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਚੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਦੋ ਜਹਿਰਾਂ ਦਾ ਚੋਗ ਵਧੇਰੇ ਅਸਰ ਲਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕਿੱਤੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣਾਉ।
- ਜ਼ਿੰਕ ਫਾਸਫਾਈਡ ਦਾ ਚੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਿਲੋ ਜਵਾਰ ਜਾਂ ਬਾਜਰਾ ਜਾਂ ਕਣਕ ਦੇ ਦਰੜ ਵਿੱਚ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਤੇਲ, 20 ਗ੍ਰਾਮ ਪੀਸੀ ਖੰਡ ਤੇ 25 ਗ੍ਰਾਮ ਜ਼ਿੰਕ ਫਾਸਫਾਈਡ ਦਾ ਪਾਉਡਰ ਕਿਸੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਲਾਉ।
- ਬਰੋਮਾਡਾਇਲੋਨ ਦਾ ਚੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਿਲੋ ਜਵਾਰ ਜਾਂ ਬਾਜਰਾ ਜਾਂ ਕਣਕ ਦੇ ਦਰੜ ਵਿੱਚ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਤੇਲ, 20 ਗ੍ਰਾਮ ਪੀਸੀ ਖੰਡ ਤੇ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਬਰੋਮਾਡਾਇਲੋਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਲਾਉ।
- ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਕਣਕ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚੂਹਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੰਬਰ-ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ 10-15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਦੋ ਵਾਰੀ ਖੁੱਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਕ ਫਾਸਫਾਈਡ ਦਾ ਚੋਗ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਖੁੱਡ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਢਿੱਲੀ ਪੁੜੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਛੇ ਇੰਚ ਖੁੱਡ ਅੰਦਰ ਰੱਖੋ।
- ਵਧੇਰੇ ਅਸਰ ਲਈ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਹਿਰੀਲਾ ਚੋਗ ਰੱਖੋ।
- ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਧ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਮਾਰਚ ਦੌਰਾਨ ਫਸਲ ਵਿੱਚ ਦੂਪੀਆ ਦਾਣੇ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿੰਕ ਫਾਸਫਾਈਡ ਜਾਂ ਬਰੋਮਾਡਾਇਲੋਨ ਦਾ ਚੋਗ 400 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 40 ਥਾਵਾਂ ਤੇ 10-10 ਗ੍ਰਾਮ ਹਰ ਇਕ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਉੱਪਰ ਵੱਟਾਂ ਅਤੇ ਚੂਹਿਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤਿਆਂ ਉੱਪਰ ਰੱਖੋ।
- ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੇ ਕਣਕ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚੂਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੱਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁੱਡਾਂ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਜਹਿਰੀਲੇ ਚੋਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਕੰਬਾਈਨ ਨਾਲ ਕੱਟੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਵੱਢ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੀ 'ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ' ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਵਾਇਤੀ ਬਿਜਾਈ ਵਾਲੀ ਕਣਕ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪੂਰਾ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ :

- ♦ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਵੱਤਰ, ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬਿਜਾਈ, ਬੀਜ ਦੀ ਸੋਧ ਅਤੇ ਸਹੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੇ ਬਿਜਾਈ, ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰੋਕਥਾਮ ਆਦਿ।
- ♦ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਦੇ ਖੋਜ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ' ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ 10 ਸਾਲ ਬਿਜਾਈ ਨਾਲ ਝੋਨੇ-ਕਣਕ ਦੀ ਕੁੱਲ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ 8 ਫੀਸਦੀ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ 3 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੇ ਝਾੜ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਕਮੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਝੋਨੇ ਅਤੇ ਕਣਕ, ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਝਾੜ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਹੋਇਆ।

ਸਵਾਲ: ਚੌਪਰ ਮਸ਼ੀਨ ਕੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਚੌਪਰ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਕੁਤਰਨ ਅਤੇ ਖਿਲਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ 45 ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਸ਼ੀਨ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 6-8 ਏਕੜ ਪਰਾਲੀ ਦਾ ਕੁਤਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਕੁਤਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰਾਲ ਨੂੰ ਦੋ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ-2 ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ :

- ♦ ਪਹਿਲਾ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਚੌਪਰ/ ਮਲਚਰ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਕੁਤਰਾ ਕਰਕੇ ਖਿਲਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਰਾਲੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਖੜੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ 'ਸੀ' ਟਾਈਪ ਦੇ ਬਲੇਡਾਂ ਵਾਲੇ ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਕੇ, ਇਸ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਗਲਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ 20 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਛਿੱਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਵੱਤਰ 2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਹੀ ਵੱਤਰ ਆਉਣ ਤੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਆਮ ਡਰਿੱਲ ਜਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਜੀਰੋ ਡਰਿੱਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਦੂਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਚੌਪਰ/ ਮਲਚਰ ਨਾਲ ਕੁਤਰੀ ਹੋਈ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਉਲਟਾਵੇਂ ਹਲਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ♦ ਇਹ ਹਲ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਿਕਸ ਅਤੇ ਰਿਵਰਸੀਬਲ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ♦ ਫਿਕਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹਲ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਲਟਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਰਿਵਰਸੀਬਲ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਲ ਨਾਲ ਖੇਤ ਦੀ ਪੱਟੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਹਲ ਦਾ ਪਾਸਾ ਬਦਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਖਾਲੀ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੱਧਰ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਇਹ ਹਲ ਤਕਰੀਬਨ 40-50 ਸੈਟੀਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾਈ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟ ਕੇ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਨਾਲ ਵਾਹ ਕੇ ਖੇਤ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਚੌਪਰ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਪਰਾਲੀ ਕੁਤਰਨ ਅਤੇ ਖਿਲਾਰਨ ਵਾਲੇ ਚੌਪਰ ਚਲਾਉ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੋ:

- ♦ ਬਾਸਮਤੀ ਕੰਬਾਈਨ ਨਾਲ ਵੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਪਰ ਜੇਕਰ ਜਲਦੀ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਰਾਲੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੁਤਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਤਰੀ ਹੋਈ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰਲਾਉਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹੀ ਹੀ ਜਲਦੀ ਗਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਚੌਪਰ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਪਰਾਲੀ ਉੱਤੇ ਤਰੇਲ ਸੁੱਕਣ ਤੇ ਜਾਂ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 2-3 ਘੰਟੇ ਧੁੱਪ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
- ♦ ਚੌਪਰ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਇੰਜਣ ਦੇ ਚੱਕਰ 1600-1800 ਵਿੱਚਕਾਰ ਸੈਟ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਚੱਕਰਾਂ ਤੇ ਚਲਾਉ।
- ♦ ਚੌਪਰ ਨੂੰ ਕੰਬਾਈਨ ਦੀ ਵੱਢਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਾਲੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਐਕਰੋਸ ਜਾਂ ਲੰਬ ਕੋਣ (90) ਤੇ ਚਲਾਉ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਟਰੈਕਟਰ ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਲੋਡ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ♦ ਸਾਰੇ ਬੈਰਿੰਗਾਂ, ਚੈਨਾਂ, ਗਰਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗਰੀਸ ਕਰੋ।

ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- ♦ ਪਹਿਲਾ, ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਕਟਰ ਜਾਂ ਸਟਬਲ-ਸ਼ੇਵਰ ਚਲਾਉਣ ਤੇ ਬਾਅਦ ਲੇਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ♦ ਦੂਸਰਾ, ਤਰੀਕਾ ਕਟਰ ਜਾਂ ਸਟਬਲ-ਸ਼ੇਵਰ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੇਕ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਬਣਾ ਕੇ, ਫਿਰ ਬੇਲਰ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਗੰਢਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ♦ ਇਹ ਮਸ਼ੀਨ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 6-7 ਏਕੜ ਦੇ ਰਕਬੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਬੇਲਰ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਬੇਲਰ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੋ:

- ♦ ਜੇਕਰ ਬੇਲਰ ਢਿੱਲੀਆ ਗੰਢਾਂ ਬਣਾਏ ਤਾਂ ਗੰਢਾਂ ਵਾਲੇ ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸੈਟਿੰਗ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲੀਵਰ ਨੂੰ ਕੱਸ ਦਿਉ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਗੰਢਾਂ ਫਸਦੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਲੀਵਰ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਕਰੋ।
- ♦ ਜੇਕਰ ਰੱਸੀ, ਬੰਨਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਫਸਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਬਲੇਡ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਘਸੋ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿਉ।
- ♦ ਗੰਢਾਂ ਵਾਲੇ ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੰਢਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਘਟਾਈ ਜਾਂ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਪਰਾਲੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਨੂੰ 2-3 ਦਿਨ ਧੁੱਪ ਲਵਾਉਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਬੇਲਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ : ਕੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਲੀ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ, ਚੌਪਰ/ ਮਲਚਰ, ਉਲਟਾਵਾ ਹਲ, ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਆਦਿ ਸਾਰੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ?

ਜਵਾਬ: ਜੇਕਰ ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਢੀ ਸੁਪਰ ਐਸ ਐਮ ਐਸ ਵਾਲੀ ਕੰਬਾਈਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਜਾਂ ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

- ♦ ਜੇਕਰ ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਟਰਾਅ ਕਟਰ ਕਮ ਸਪਰੈਡਰ (ਸਟਬਲ ਸ਼ੇਵਰ) ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਜੇਕਰ ਪਰਾਲ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕੂਤਰਾ ਕਰਕੇ ਖਿਲਾਰਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਲਾ ਕੇ, ਵਤਰ ਆਉਣ ਤੇ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚੌਪਰ/ ਮਲਚਰ, ਰੋਟਰੀ ਟਿਲਰ ਅਤੇ ਜੀਰੋ ਟਿਲ ਡਰਿਲ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
- ♦ ਜੇਕਰ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਆਲੂ ਜਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਪਰਾਲ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਵਾਹ ਕੇ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਚੌਪਰ/ਮਲਚਰ, ਉਲਟਾਵਾ ਹਲ ਅਤੇ

ਰੋਟਰੀ ਟਿਲਰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹਨਾ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ 50 ਹਾਰਸਪਾਵਰ ਤੋਂ ਵਧ ਦਾ ਟਰੈਕਟਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਡਬਲ ਕਲਚ ਵਾਲਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਆਲੂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਪਰਾਲੀ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਆਲੂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਚੌਪਰ/ਮਲਚਰ, ਤਵੀਆਂ, ਉਲਟਾਂਵੇ ਹਲ ਅਤੇ ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਪਰਾਲੀ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

- ◆ **ਬਾਇਓ ਗੈਸ :** ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅਕਾਸੀਜਨ ਰਹਿਤ ਖੂਹ/ਲੋਹੇ ਦੇ ਡਰੰਮ ਵਿੱਚ ਗਾਲ ਕੇ ਬਾਇਓ ਗੈਸ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ◆ **ਪਰਾਲੀ ਵਾਲਾ ਗੀਜ਼ਰ :** ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਵਰਤੋਂ ਲਈ, ਬਿਜਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਿੱਧੇ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ◆ **ਪਰਾਲੀਚਾਰ ਬਨਾਉਣਾ :** ਪਰਾਲੀਚਾਰ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਤੇ ਸਾੜ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰਾਲੀ ਵਿੱਚ ਔਸਤਨ 30 ਤੋਂ 36% ਕਾਰਬਨ, 0.5 ਤੋਂ 0.6% ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਤੇ 0.16 ਤੋਂ 0.22% ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ 2.0 ਤੋਂ 2.5% ਪੋਟਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝੋਨੇ ਅਤੇ ਕਣਕ ਨੂੰ 2 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਤੋਂ ਬਣੀ ਪਰਾਲੀਚਾਰ ਪਾਉਣ ਨਾਲ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਝਾੜ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ 16 ਕਿੱਲੋ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਘੱਟਦਾ ਹੈ।
- ◆ **ਕੰਪੋਸਟ:** ਪਰਾਲੀ ਤੋਂ ਕੰਪੋਸਟ ਬਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 1.78% ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਅਤੇ 22% ਫਾਸਫੋਰਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਝੋਨੇ ਅਤੇ ਕਣਕ ਵਿੱਚ 8 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕੰਪੋਸਟ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਝੋਨੇ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਅਤੇ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਨਾਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਝਾੜ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ◆ **ਫ਼ਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਲਚ ਛੋਰੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਣਾ:** ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਮਲਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਵਿਛਾਉਣ ਨਾਲ ਫ਼ਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਪਮਾਨ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਲਚ ਨਮੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦਾ ਪੁੰਗਾਰਾ ਤੇ ਵਾਧਾ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਲਚ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ

ਘਣਤਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕਈ ਫ਼ਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਲਦੀ, ਗੰਨਾ, ਪੁਦੀਨਾ (ਮੈਂਥਾ), ਕਣਕ ਅਤੇ ਆਲੂ ਆਦਿ।

- ◆ **ਖੁੰਭਾ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ:** ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੁੰਭਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੂੜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਟਨ ਖੁੰਭਾਂ ਅਤੇ ਢੀਂਗਰੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਖੁੰਭਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।
- ◆ **ਚਾਰੇ ਅਤੇ ਡੰਗਰਾਂ ਹੇਠ ਸੁੱਕ ਦੇ ਤੌਰ:** ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਮੰਗ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਹੇਠ ਸੁੱਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਚੰਗੀ ਕੰਪੋਸਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ◆ **ਪੈਕਿੰਗ ਲਈ ਵਰਤੋਂ:** ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੈਕਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਗੱਤਾ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਕੇ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ◆ **ਭੱਠਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ:** ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਭੱਠੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 20 ਲੱਖ ਟਨ ਕੋਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭੱਠਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਾਲਣ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਗੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਭੱਠਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਲੇ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ◆ **ਪਰਾਲੀ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ:** ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਵਾਲਾ ਗੀਜ਼ਰ ਕੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਵਰਤੋਂ ਲਈ, ਬਿਜਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਿੱਧੇ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੀਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਚੌਰਸ ਗੰਢ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- ◆ ਗੀਜ਼ਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 100 ਲੀਟਰ ਹੈ।
- ◆ ਗੀਜ਼ਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੋਲ ਨੂੰ ਬਾਲ ਕੇ 3-4 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ 40-50 ਡਿਗਰੀ ਤੱਕ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ◆ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਭਰਨ ਅਤੇ ਕੱਢਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਇਪਾਂ ਦੇ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸਵਾਲ: ਪਰਾਲੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਬਾਇਓ ਗੈਸ ਪਲਾਂਟ ਕੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅਕਾਸੀਜਨ ਰਹਿਤ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਗਲ ਕੇ ਬਾਇਓ ਗੈਸ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

- ਇਸ ਨਵੀ ਵਿਧੀ ਵਾਲੇ ਗੈਸ ਪਲਾਂਟ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਅਤੇ ਗੋਹਾ ਤਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰ ਤੱਕ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਪਲਾਂਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਫਿੱਟ ਕੀਤੀ ਪਾਈਪ ਰਾਂਹੀ ਥੱਲੇ ਤੋ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਣੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਪਾਣੀ ਲੋਹੇ ਦੇ ਢੱਕਣ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਕੀਤੀ ਗੈਸ ਪਾਈਪ ਰਾਂਹੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।
- ਪਲਾਂਟ ਵਿੱਚ ਬਾਇਓ ਗੈਸ ਤਕਰੀਬਨ 7 ਤੋਂ 10 ਦਿਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੈਸ ਨੂੰ ਰਬੜ ਦੀ ਪਾਈਪ ਰਾਂਹੀ ਗੈਸ ਹੋਲਡਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੈਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰ ਥੱਲੇ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਇਸ ਪਲਾਂਟ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ 15 ਕੁਇੰਟਲ ਪਰਾਲੀ ਅਤੇ 4 ਕੁਇੰਟਲ ਗੋਹਾ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਲਾਂਟ ਤੋਂ 4-5 ਘਣ ਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਬਾਇਓ ਗੈਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 2.5 ਤੋਂ 3 ਸਿਲੰਡਰ ਐਲ ਪੀ ਜੀ ਗੈਸ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੋ ਬਾਅਦ ਇਸ ਪਲਾਂਟ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਸਲੱਰੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਦ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਛੇਤੀ ਕਿਵੇਂ ਗਲ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਸੁਪਰ ਐੱਸ ਐੱਮ ਐੱਸ ਨਾਲ ਵੱਢੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕਸਾਰ ਵਿੱਛ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਆਪੇ ਗਲ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਣ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਣਕ ਪੁੰਗਰ ਕੇ ਪਰਾਲੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਰਾਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਗਲਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਚਾਹੀਏ ਝੋਨਾ ਵੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਾਲੀ ਛੇਤੀ ਗਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਣੂਆਂ ਦਾ ਸਪਰੇਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਾਣੂ ਪਰਾਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਫਸਲ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪੁਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਾਲੀ ਗਲਣ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਬੈਕਟੀਰੀਆ, ਉੱਲੀ ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਪਰਾਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਸਤਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਵੱਤਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੱਖ -2 ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ

ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਖਰਚਾ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਲੱਗ-2 ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਖਰਚਾ ਟੇਬਲ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆਂ ਹੈ।

ਤਰੀਕਾ	ਮਸ਼ੀਨਾਂ	ਕੀਮਤ (ਰੁਪਏ/ ਏਕੜ)
ਆਮ ਤਰੀਕਾ (ਪੁਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣਾ)	(ਸ਼ਟਬਲ ਸ਼ੇਵਰ + ਤਵੀਆਂ x 2 + ਕਲਟੀਵੇਟਰ x 2 + ਸੁਹਾਗਾ + ਸੀਡ ਡਰਿੱਲ)	2960
ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ	i) ਸੁਪਰ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ+ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ	1620
	ii) ਸੁਪਰ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ+ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ	2330
	iii) ਚੌਪਰ/ਮਲਚਰ + ਉਲਟਾਵੇਂ ਹਲ + ਰੋਟਾਵੇਟਰ + ਸੁਹਾਗਾ+ਸੀਡ ਡਰਿੱਲ	4115
	iv) ਚੌਪਰ/ਮਲਚਰ + ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਲਾਉ + 'ਸੀ' ਟਾਈਪ ਦੇ ਬਲੇਡਾਂ ਵਾਲਾ ਰੋਟਾਵੇਟਰ + ਜ਼ੀਰੋ ਟਿੱਲ ਡਰਿੱਲ	2515
ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ	ਸ਼ਟਬਲ ਸ਼ੇਵਰ + ਰੇਕ + ਬੇਲਰ+ ਤਵੀਆਂ+ ਕਲਟੀਵੇਟਰ+ਸੁਹਾਗਾ+ਸੀਡ ਡਰਿੱਲ	3355

ਸਵਾਲ : ਪੁਰਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਵੀ ਵਧ ਹਾਰਸਪਾਵਰ ਵਾਲਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਕੀ ਕਰਨ?

ਜਵਾਬ: ਪੁਰਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਟਰੈਕਟਰ ਵਧ ਹਾਰਸਪਾਵਰ ਦਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵੀ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਸੈਂਟਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰਾ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਗਰੁਪ ਬਣਾ ਜਾਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਵਾਲ : ਕੀ ਪੁਰਾਲੀ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਿਤੀ ਉਪਦਾਨ/ਸਬਸਿਡੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਪੁਰਾਲੀ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਿਤੀ ਉਪਦਾਨ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਰੁਪ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੇ ਵਿਤੀ ਉਪਦਾਨ 80% ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਲੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ 50% ਉਪਦਾਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਤੀ ਉਪਦਾਨ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਜਿਲ੍ਹੇ/ਬਲਾਕ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਫਸਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਕਬਾ (ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ)

ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਤਰੀਕਾ	2016	2017	2018	2019
ਮਲਚਿੰਗ (ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ)	0.69 (0.23)	0.25 (0.85)	4.74 (15.8)	4.98 (16.80)
ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਵਾਹੁਣਾ (ਚੌਪਰ/ ਮਲਚਰ, ਰੋਟਾਵੇਟਰ, ਉਲਟਾਵੇ ਹਲ, ਤਵੀਆਂ ਆਦਿ)	0.05 (0.17)	0.18 (0.61)	6.11 (20.4)	6.19 (20.90)
ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ (ਬੇਲਰ ਨਾਲ, ਹੱਥੀ ਆਦਿ (ਬਾਸਮਤੀ ਸਮੇਤ)	6.03 (20.09)	4.37 (14.57)	6.41 (21.3)	6.75 (22.80)
ਕੁੱਲ	6.15 (20.49)	4.81 (16.03)	17.25 (57.5)	17.92 (60.50)
ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ	1,02,379	67,079	59,695	50,738

ਉਲਟਾਵੇਂ ਹਲ ਅਤੇ ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਤੇ ਬਾਅਦ ਬੀਜੇ ਹੋਏ ਆਲੂਆਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸਟਬਲ ਸ਼ੇਵਰ (ਕੱਟਰ/ਰੀਪਰ)

ਰੋਕ

ਬੇਲਰ ਦੁਆਰਾ ਗੰਢਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਸਪੇਸ਼ੀਅਲ ਡਰਿੱਲ ਨਾਲ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

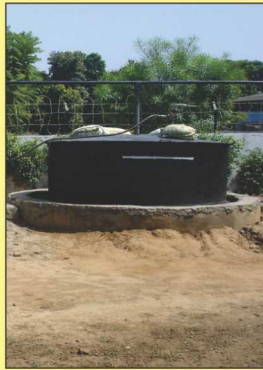
ਪਰਾਲੀਚਾਰ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਭੱਠੀ

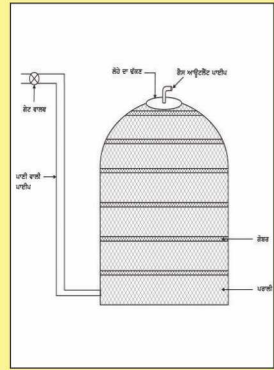
ਡੰਗਰਾਂ ਹੇਠ ਸੁੱਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਡਾਈਜੈਸਟਰ

ਗੈਸ ਹੋਲਡਰ

ਪਲਾਂਟ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਅਤੇ ਗੋਬਰ ਭਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

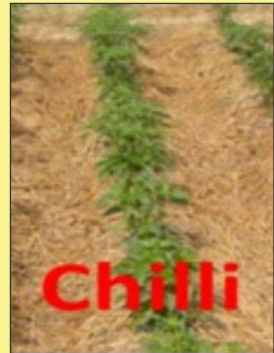
ਡਰਾਈ ਫਰਮੈਨਟੇਸ਼ਨ ਬਾਇਓ ਗੈਸ ਪਲਾਂਟ

ਪਰਾਲੀ ਵਾਲਾ ਗੀਜ਼ਰ

ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਲਚ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਖਣਾ

ਪਰਾਲੀ ਵਿੱਚ ਖੁੰਭਾਂ ਉਗਾਉਣਾ

Punjab Agricultural University
Ludhiana

www.pau.edu